

HETERODOKS İSTİKRAR PROGRAMLARI

Yard.Doç.Dr. Hüseyin AKGÖNÜL

Afyon Kocatepe Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümü

Öğr. Grv. Dr. Mahmut MASCA

Afyon Kocatepe Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümü

ABSTRACT

Some Latin American countries struggling with inflation different from orthodox programs have implemented heterodox policies until mid-1980ies. The basic feature of the heterodox programs is to use price, wage and foreign exchange rate controls in bringing down the infation. However, the application results show that heterodox programs have only been successful in case of it was supported by orthodox measures.

ÖZET

Yüksek enflasyonla mücadele eden bazı Latin Amerika ülkeleri ortodoks programlardan farklı olarak, 1980'li yılların ortasına kadar heterodoks politikalar izlemişlerdir. Heterodoks programların temel özelliği, enflasyonun indirilmesinde fiyat, ücret ve döviz kuru kontrollerinin kullanması olmuştur. Ancak uygulama sonuçları heterodoks programların, ortodoks tedbirlerle desteklendiğinde başarılı olduklarını göstermiştir.

GİRİŞ

Günümüzde bir çok gelişmekte olan ülke, yüksek enflasyon, ödemeler dengesi açıkları, ağır iç ve dış borçlar ve üretim yetersizlikleri gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Söz konusu ülkeler enflasyonu düşürme, ödemeler dengesini iyileştirme, kamu açıklarını azaltma gibi amaçlarla çeşitli ekonomik istikrar programları uygulamaktadırlar. Bu programların temel amacı, mevcut kaynaklar ile değişen ihtiyaçlar arasında zamanla oluşan dengesizliği ortadan kaldırarak ekonomiyi tekrar istikrarlı hale getirmektir.

Gelişmekte olan ülkelerde uygulanan istikrar programlarını temel özellikleri itibariyle iki ana grupta toplamak mümkündür: ortodoks ve heterodoks istikrar programları. Bunlar kullandıkları araçlar bakımından farklılık arz etmektedirler.

Tarihsel bir bakışla ele alındığında 1970’lerde Arjantin, Uruguay ve Şili’de askeri yönetimlerce uygulanan programlar ortodoks karakterli iken, 1980’li yıllarda uygulamaya konan programlar (Arjantin-1985 Austral Planı, Brezilya-1986 Cruzado Planı, Meksika-1988 Planı ve İsrail- 1985 Planı) heterodoks niteliktedir.¹

Ekonomik ve toplumsal yapıları farklı olmakla birlikte 1980’li yıllarda söz konusu ülkelerde yüksek enflasyonla mücadele için geleneksel istikrar programlarından farklı olarak uygulamaya konulan istikrar programları hem amaç ve araçları hem de etkileri bakımından benzerlikler taşımaktaydı. Bu programlar, fiyat ve ücretlerin dondurulması, sabit kura geçilmesi, bütçe açıklarının kapatılması için bütçe disiplini ve parasal reformu başlıca politika araçları olarak kullanmışlardır. Geleneksel istikrar politikalarına ek olarak kapsamlı fiyat ve ücret kontrolleri gibi gelir politikası unsurlarını da kapsamı ve istikrar uygulamasında bir şok tedavisi yönteminin seçilmiş olması nedeniyle söz konusu yeni istikrar programları “heterodoks şok” olarak adlandırılmaktadır. Geleneksel programlardan farklı olarak bu programların amacı ekonomik faaliyetlerde ve istihdam düzeyinde bir

¹ Miguel A. KIGUEL-Nissan LIVIATAN, “The Business Cycle Associated with Exchange Rate-Based Stabilizations”, *World Bank Economic Review*, Vol. 6. No:2, 1992, s.284.

gerilemeye neden olmadan, enflasyonu kısa bir sürede ve kesin olarak aşağı çekmektir.²

I. HETERODOKS İSTİKRAR PROGRAMLARI VE ARAÇLARI

Heterodoks programlar genellikle yüksek kronik enflasyonun yaşandığı ekonomilerde, enflasyonu hızlı ve kalıcı bir şekilde düşürmek amacıyla uygulanmaktadır.³ Bu programları ortodoks programlardan ayıran temel özellik, ekonomik faaliyetler ve istihdam düzeyine ilişkin olumsuz sonuçlara meydan vermeden, enflasyonun hızlı ve etkili bir şekilde düşürülmesidir.⁴ Heterodoks programların getirdiği temel yenilik enflasyonun indirilmesinde fiyat, ücret ve döviz kuru kontrollerini kullanması olmuştur.⁵

Bazı durumlarda ortodoks programların uygulanması ve ile kamu açığının kapatılması ve mali dengenin tesis edilmesi enflasyonun düşürülmesi için gerekli olmakla beraber yeterli olamamaktadır. Ortodoks programlara rağmen enflasyonun düşmemesinin nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

² Oğuz ESEN, "Heterodoks İstikrar Programları: Teori ve Uygulama", *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Cilt: 16, Sayı, 3-4, 1989, s.34.

³ Miguel A. KIGUEL-Nissan LIVIATAN, "When do Heterodoks Stabilization Programs Work? Lessons from Experience", *The World Bank Research Observer*, Vol. 7, No: 1, January 1992, s.54.

⁴ Mario I. BLEJER ve Adrienne CHEASTY, "Some Lessons From Heterodoks Stabilization Programs" *Finance and Development*, September 1988, s.16.

Ekonomide geriye dönük endeksleme (backward indexation) mekanizmasının çalışması ve ileriye dönük enflasyonist beklentiler nedeniyle bir dönem önceki enflasyonun ileriye taşınması (inertia), önceki istikrar girişimlerinin başarısız olması ya da alınan önlemlerin uzun dönemde sürdürülelemeyeceği düşüncesinden kaynaklanan güven eksikliği. Bu noktada süregelen enflasyonu kırmak, diğer bir ifadeyle çünkü enflasyonla bugünkü enflasyon arasındaki ilişkiyi koparmak için şok heterodoks politikalarla yararlanılmaktadır. Programın başında uygulamaya konulan fiyat ve ücretlerin dondurulması şeklindeki şok tedbirlerle enflasyon kısa sürede kontrol altına alınabilmektedir.⁶

1980'li yılların ortalarına kadar tek başlarına uygulanan heterodoks politikalar, kalıcı başarı sağlayamadığı için daha sonraki uygulamalarda ortodoks programlarla beraber uygulanmıştır. Fiyatlar arasındaki dengesizliğin giderilmesinde heterodoks politikalarla, reel dengenin kurulması ve mali disiplinin sağlanmasında ise, ortodoks politikalarla yararlanılmaktadır.

Heterodoks programların kullandığı araçların başında fiyat ve ücretlerin dondurulması gelmektedir. Ancak fiyatların dondurulma noktası arz ve talep dengesinin kurulduğu nokta olmalıdır. Çünkü

⁵ Andrés SOLIMANO, "Inflation and the Cost of Stabilization Historical and Recent Experiences and the Policy Lessons", *The World Bank Research Observer*, Vol. 5, No: 2, s.175.

⁶ Sema BAHÇECİ, *Ortodoks ve Heterodoks İstikrar Programları: Seçilmiş Ülke Örnekleri ve 1994 Türkiye Deneyimi*, DPT Uzmanlık Tezi, Ankara, Temmuz 1997, s.6.

dengeden uzak bir noktada fiyatların dondurulması halinde çeşitli ekonomik sorunlar ortaya çıkabilecektir.⁷

Fiyatların dondurulmasının ortaya çıkarabileceği önemli sorunlardan biri, uygulama başladığında dengede olmayan piyasaların derhal kıtlık, darlık ve karaborsaya yol açma olasılığıdır. Bu durum programa olan güveni zedeleyerek uygulamanın uzun ömürlü olmayacağı görüşünün yaygınlaşmasına neden olabilecektir. Bu durumda spekülative amaçlı mal talebindeki artış, paradan kaçışı hızlandırarak enflasyonist baskı yaratabilmektedir. Nitekim Brezilya'da Cruzado planının uygulanması sırasında artan spekülative amaçlı dayanıklı tüketim malı talebi, büyük bir tüketim patlamasına neden olarak planın başarısını olumsuz yönde etkilemiştir.⁸ Heterodoks programlar uygulayan ülkelerde istikrar yönetimleri söz konusu sakıncayı ortadan kaldırmak için faiz oranlarını yüksek tutarak spekülative mal taleplerini önlemeye çalışmışlardır.⁹

Ücretlerin dondurulması politikasında zamanlama çok önemlidir. Herhangi bir anda ücretler dondurulduğunda ücretleri yeni ayarlanmış işçiler bu durumdan kazançlı çıkarken ücretleri henüz ayarlanmamış işçiler bundan zarar görecektir. Bu durum, toplumun programa olan desteğinin azalmasına neden olacaktır.

⁷ BLEJER ve CHEASTY, a.g.e., s.17.

⁸ ESEN, a.g.e., s.37.

⁹ Mario I. BLEJER ve Nissan LIVIATAN, *Fighting Hyperinflation*, IMF Staff Papers, Vol.34, No: 3, September 1987, s.419.

Ücret ve fiyat kontrolleri uygulaması, programın başında hemen enflasyonun düşmesine neden olup programa olan güveni artıracığı için programın ileriki aşamalarda daha kolay uygulanmasına ortam hazırlayacaktır. Düşük enflasyon ortamında yüksek enflasyon ortamına göre bütçe açığı daha kolay hesaplanacağı için, bütçe açık ve şeffaf hale gelecektir.¹⁰ Bu durumda istikrar ivme kazanmakta ve programa ek tedbirlerin getirilmesi kolaylaşmaktadır. Bu dönem, işsizlik ve ekonomik daralma anlamında hemen hemen maliyeti olmayan bir dönem olmaktadır. Bu programda enflasyonu durdurmanın maliyeti fiyat kontrolleri gevşetildiğinde başlamaktadır. Fiyat ve ücretlerle birlikte kur sabit tutulduğundan, kontroller kaldırıldığı zaman kur değerlenmiş ve reel ücretler düşmüş olacaktır. Bu durumda ekonomik daralma başlayacak, aşırı değerlenmiş kur nedeniyle ihracat azalacak ve cari işlemler dengesi bozulacaktır. Bu sorunu gidermek ancak yüksek oranlı bir devalüasyon ile mümkündür. Ancak devalüasyonun yapılması enflasyonu artıracığı için, hükümetin istikrar politikalarına olan güvenin sarsılmasına neden olması ihtimali vardır.¹¹

Heterodoks istikrar programları uygulayan ülkelerde, uygulamanın ilk aşamalarında, enflasyonun düşürülmesi ile reel vergi gelirlerinde meydana gelen suni artış, bütçe açıklarının düzelmesine neden olacaktır. Kamu gelirlerindeki artışın etkisiyle mali dengenin kurulduğu izlenimi verecektir. Ancak söz konusu iyileşme etkisine

¹⁰ Miguel A. KIGUEL ve Nissan LIVIATAN, *Lessons from the Heterodox Stabilization Programs*, The World Bank PRR, Working Papers, May 1991, s.22.

bakıp yanılmamak gerekir. Heterodoks programları geleneksel programlardan ayıran en önemli noktalardan biri bütçe açığının kapatılmasında kamu harcamalarının azaltılması yerine, vergilerin ve kamu sektörü fiyatlarının artırılması gibi kamu gelirlerinde artış yaratan politikaların kullanılmasıdır. Kamu sektörü fiyatlarındaki artış, literatürde ters “*Olivera-Tanzi etkisi*” olarak bilinen etkiyle kamu hesaplarında bir iyileşme doğurmaktadır.¹² Kamu harcamaları yerine kamu gelirlerinin seçilmiş olmasının nedeni, kamu gelirlerinin toplam talep üzerindeki çoğaltan etkisinin, kamu harcamalarının çoğaltan etkisinden daha küçük olmasıdır. Bu sayede istikrar döneminde ekonomik faaliyetlerde bir durgunluk yaşanmamaktadır.¹³

II. ORTODOKS VE HETERODOKS İSTİKRAR PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRMASI

Ortodoks ve heterodoks programlar *ilk olarak*, öncelikli amaçlar konusunda farklı yaklaşımlara sahiplerdir. IMF’in desteklediği geleneksel istikrar programları olarak bilinen ortodoks programların öncelikli amaçları, ödemeler bilançosunun iyileştirilmesi ve enflasyonun *yavaş bir şekilde* aşağı çekilmesi iken; heterodoks programlar şok tedbirlerle enflasyonu *hızlı bir şekilde* düşürmeyi¹⁴ ve ardından yapısal sorunların çözülmesini öncelikli amaç olarak görmektedirler.

¹¹ BAHÇECİ, a.g.e., s.7.

¹² KIGUEL ve LIVIATAN, *Lessons from...*, s.21.

¹³ ESEN, a.g.e., s.39.

¹⁴ KIGUEL ve LIVIATAN, *Lessons from...*, s.5.

İkinci olarak, ortodoks programlar ılımlı ve hiper-enflasyonla mücadele için uygun görülürken, heterodoks programlar enflasyonun herhangi bir şok sonrası aniden yükseldiği hiperenflasyon ülkelerinde uygun değildir. Çünkü bu ülkelerde enflasyona geçici gözüyle bakıldığı için enflasyonist beklentiler yoktur. Bu nedenle heterodoks programlar ancak literatürde “inertia” olarak adlandırılan, geçmişteki enflasyonun bugüne taşındığı yüksek kronik enflasyon ülkelerinde uygun görülmektedir.¹⁵

Üçüncü olarak, kullanılan araçlar bakımından ortodoks programlarda sıkı para ve maliye politikaları önerilip program bir bütün olarak ele alınırken, heterodoks programlarda öncelikle fiyat ve ücretlerin dondurulması gereği ifade edilmekte ve program, şok ve yapısal tedbirler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Dördüncü olarak, etki ve sonuçları bakımından ortodoks programlar, bir taraftan reel geliri düşürüp, toplam talebi daraltarak GSMH'nin azalmasına neden olurken, diğer taraftan üretim faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemekte ve işsizliğe neden olmaktadır. Heterodoks programlar da ise, enflasyonla mücadele daha az bir işsizlik oranı ve daha yüksek bir büyüme ile mümkün olmaktadır. Ayrıca heterodoks programlar kamu gelirlerinde başlangıçta bir artışa yol açmaktadır. Ancak bu iyileşme geçici olup

¹⁵ KIGUEL ve LIVIATAN, *When do...*, s.53.

mali dengenin devam ettirilebilmesi için yapısal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.¹⁶

Son olarak, programlara verilen destek konusunda ortodoks programların uygulandığı ülkelerde sosyal sıkıntılara neden olması veya demokratik olmayan yönetimler tarafından uygulanması, enflasyonu yavaş bir şekilde indirmesi arkasındaki desteği azaltırken; heterodoks programların şok tedbirler içermekle birlikte kısa sürede uygulanması ve enflasyonu ani bir şekilde düşürmesi toplum tarafından daha fazla destek görmesine neden olabilmektedir.

III. HETERODOKS PROGRAMLARIN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

Her istikrar programı kendi bünyesinde bir takım avantajlı ve dezavantajlı durumları birlikte taşımaktadır. Söz konusu programları uygulayacak ülkeler, programların olumlu ve eksik yönlerini daha önceki ülke deneyimlerine de bakarak iyi değerlendirmek ve kendi koşullarına en uygun politika bileşimini tercih etmek durumundadır. Aşağıda heterodoks programların avantaj ve dezavantajları incelenecektir.

¹⁶ BAHÇECİ, a.g.e., s.8.

A) HETERODOKS PROGRAMLARIN AVANTAJLARI

Heterodoks programların uygulamadan avantajlarını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:¹⁷

Enflasyonu düşürmenin başlangıçtaki maliyeti düşüktür. Bu durum heterodoks programların en cazip yönünü oluşturmaktadır. İlk safhada fiyat ve ücretlerin kontrol altına alınmasıyla birlikte enflasyon hemen ve hızlı bir şekilde düşmektedir. Düşüş sırasında işsizlikte herhangi bir artış olmamakta, ya da çok az bir artış gerçekleşmektedir.

Heterodoks programların uygulanmasıyla enflasyonun hızlı bir şekilde düşmesi kamu gelirlerinde potansiyel bir artış sağlayarak bütçe açıklarının kapanmasında olumlu etkiye bulunmaktadır. Enflasyondaki ani yükselişler, kamu gelirlerinde azalmaya yol açmaktadır. Buna "Olivera-Tanzi" etkisi dendiği daha önce belirtilmişti. Eğer vergi tahakkuk ve tahsilatı arasında gecikme varsa, yüksek enflasyon nedeniyle reel vergi gelirleri azalmaktadır.¹⁸ Ancak enflasyonun ani düşmesi durumunda Olivera-Tanzi etkisi tersine işlemekte ve kamu gelirlerinde bir artış gözlemlenmektedir. Ancak bu artışların boyutunu ölçmek zor olmaktadır.

¹⁷ Miguel A. KIGUEL ve Nissan LIVIATAN, "Progress Report on Heterodox Stabilization Programs", *Finance and Development*, March 1992, s.23-24.

¹⁸ Rudiger DORNBUSCH, "Lessons from Experiences with High Inflation", *World Bank Economic Review*, Vol.6, No:1, 1992, s.20.

Heterodoks programlar istikrara daha fazla bir ivme sağlamaktadır. Enflasyonun başlangıçta hızla düşmesi, programın arkasındaki halk desteğini artıracak, bu durumda hükümetlerin programı güçlendirmek için kamu harcamalarının kısılması ya da vergilerin artırılması gibi ek tedbirleri alması daha kolay olacaktır.

B) HETERODOKS PROGRAMLARIN DEZAVANTAJLARI

Heterodoks programların dezavantajlarından biri, politikaların sürekliliğini sağlamadaki zorluktur. Başlangıçta programın başarılı olup olmayacağını kestirmek oldukça güçtür. Piyasa fiyatları dışında belirlenen fiyat yapısının olduğu bir ortamda programın doğru yolda olup olmadığını ölçmek zordur. Ayrıca fiyat ve ücret kontrollerinin bir kez uygulandı mı kaldırılması güçtür.¹⁹

Heterodoks programlara yapılan eleştirilerden biri, kontrollerin yanlış kaynak tahsisine neden olmasıdır. Ancak bu eleştiri daha çok kontrolleri uzun süre uygulayan ülkeler için geçerli olup kısa dönemli ve geçici kontrollerin bu tür bir etkisi daha az öneme sahiptir.²⁰

Enflasyonu indirirken sonradan ortaya çıkan maliyetler yüksek olmaktadır. Kontroller konulduğu zaman ilk safhada ortaya çıkmayan maliyetlerin çoğu kontroller gevşetildiği zaman ortaya çıkmaktadır. Enflasyonu indirmede döviz kurunun temel nominal çip olarak

¹⁹ BAHÇECİ, a.g.e., s.8.

²⁰ KIGUEL ve LIVIATAN, *Lessons from...*, s.24.

kullanıldığı bir ekonomide döviz kuru, kontroller kaldırıldığında piyasa tarafından belirlenecektir. Bu durumda ilk safhada ortaya çıkmayan ya da çok düşük olan maliyetler yüksek maliyetlere biçiminde ortaya çıkacaktır. Çünkü bu sürede reel döviz kuru değerlenmiş olduğundan, ihracat sektörünün rekabet gücünde bir azalma olmakta, ekonomide bir daralma gözlenmekte ve sermaye kaçışını önlemek için uygulanan yüksek faiz oranları programın maliyetini artırmaktadır.²¹

Heterodoks programlar çerçevesinde uygulanan kontroller ilk safhada enflasyonu düşürüp, pek fazla bir işsizliğe neden olmadığı için, başlangıçta ortaya çıkan bu olumlu hava mali düzenlemeler yapmadan da enflasyonla mücadelenin mümkün olduğu izlenimini yandırmakta ve gerekli mali düzenlemelerin ihmal edilmesine neden olmaktadır. Bu ihmal sonuçta programın başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.²²

III. HETERODOKS POLİTİKALARIN UYGULANDIĞI DURUMLAR

Heterodoks politikaların uygulanması ancak sınırlı durumlarda tavsiye edilmektedir. Aşağıda heterodoks politikaların uygun görülmediği durumlar belirtildikten sonra, uygun görüldüğü durumlar belirtilecektir.

²¹ KIGUEL ve LIVIATAN, "Progress Report...", s.37.

²² KIGUEL ve LIVIATAN, *Lessons from...*, s.23.

İlk olarak heterodoks programlar, kronik enflasyon yaşamayan fakat enflasyonun herhangi bir şok sonrası aniden yükseldiği hiperenflasyon ülkelerinde iyi bir fikir değildir. Çünkü bu ülkelerde enflasyon geçici bir durum olarak görülür. Enflasyonist beklentiler yoktur. 1980'li yılların başında Costa Rica ve Filipinler'in durumu buna örnek olarak gösterilebilir. Her iki ülkeden de borç krizine karşı yapılan devalüasyonlar kısa bir enflasyon sarmalına neden olmuştur. Ortodoks tedbirlerle enflasyonu indirmede sağlanan başarı bunun doğru bir yaklaşım olduğunu göstermiştir.

İkinci olarak, hiperenflasyon yaşayan ülkelerde heteredoks politikalar yerine ortodoks politikalar tercih edilmelidir. Bunun üç nedeni vardır: Bir kere, bu durumda enflasyon daha az rijittir. İkincisi, enflasyonun nedeni bellidir: para yaratılarak oluşturulan büyük bütçe açıkları. Üçüncüsü, halk fiyat istikrarı isteyeceği için hiperenflasyon doğal olarak sürdürülemez.

Ortodoks programların heterodoks programlardan daha uygun olduğu üçüncü durum, düşük ve ılımlı enflasyonun yaşandığı ekonomilerdir. Bu durumda, fiyat ve ücret kontrolü uygulaması muhtemelen enflasyonda büyük bir düşüş yaratmayacaktır. Çünkü sözleşmeler uzun ve zamana yayılmıştır. Fiyat ve ücretlerin dondurulması görece ücret ve fiyatlarda büyük eşitsizlikler yaratacaktır.

Ortodoks programların daha uygun olduğu yukarıda belirtilen üç durumun dışında heterodoks programların tek tavsiye edildiği durum kronik yüksek enflasyon durumudur.²³ Heterodoks programların uygulanması durumunda dikkate edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Heterodoks programlarda fiyatlar sabit tutulduğundan programın başında enflasyon hızla düşmektedir. Fakat asıl önemli ve zor olan kontroller kaldırıldığında enflasyonu kalıcı bir şekilde düşük tutmaktır. Ayrıca fiyatlar ilk anda hemen düştüğü için istikrar maliyetinin düşük olduğu, ekonomide dengenin hızla sağlandığı ve fiyat kontrollerinin mali politikaları ikame edebileceği izlenimi doğabilmektedir. Ancak temel sorunlar çözülmeyen enflasyon düşürüldüyse, fiyat kontrolleri kaldırıldığında enflasyon tekrar yükselmeye başlayacak ve bu sefer istikrarı sağlamak daha zor hale gelecektir.²⁴

SONUÇ

Heterodoks programlar 1980'li yılların ortalarına kadar tek başına uygulanmış, fakat kalıcı başarı sağlanamadığı için daha sonraki uygulamalarda ortodoks programlarla birlikte ele alınmıştır. Ortodoks programlardan reel dengelerin kurulması ve mali piyasaların disiplin altına alınmasında yararlanılırken, fiyatlar arası dengesizliğin giderilmesinde heterodoks programlar etkili olmaktadır. Heterodoks programların başında gözlemlenen enflasyondaki ani düşüş ve kamu

²³ KIGUEL ve LIVIATAN, "Progress Report...", s.37.

²⁴ BAHÇECİ, a.g.e., s.7.

gelirlerinde meydana gelen artış, programa olan halk desteğini artıracığı için daha sonraları ek tedbirlerin alınması daha kolay olacaktır.

Heterodoks programlar enflasyonun hemen ve hızla düşürülesi aşamasında önem kazanmaktadır. Fiyat ve ücretlerin geçmiş dönemlerle olan bağlarını koparma ve geriye dönük endeksleme mekanizmasından ileriye dönük endeksleme mekanizmasına geçmede heterodoks programlar uygun olacaktır. Ancak programın başarısı için, fiyat ve ücret kontrollerinin kamu sektörünün büyüklüğünü azaltmayı amaçlayan yapısal reformlar ve merkez bankalarının finansmanını azaltacak yapısal düzenlemeler ile desteklenmesi gerekmektedir. Heterodoks programlar tek kerelik şans olup, doğru ve ısrarlı bir şekilde uygulanması durumunda başarıya ulaşacaktır. Kontrollerin hatalı yapılması enflasyonu daha da kötü bir düzeye getirecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

BLEJER, Mario I. ve Adrienne CHEASTY, "Some Lessons From Heterodoks Stabilization Programs" *Finance and Development*, September 1988.

BLEJER, Mario I. ve Nissan LIVIATAN, *Fighting Hyperinflation*, IMF Staf Papers, Vol.34, No: 3, September 1987.

DORNBUSCH, Rudiger, "Lessons from Experiences with High Inflation", *World Bank Economic Review*, Vol.6, No:1, 1992.

ESEN, Oğuz, "Heterodoks İstikrar Programları: Teori ve Uygulama", *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Cilt: 16, Sayı, 3-4, 1989.

KIGUEL Miguel A. -Nissan LIVIATAN, "The Business Cycle Associated with Exchange Rate-Based Stabilizations", *World Bank Economic Review*, Vol. 6. No:2, 1992

-----, "When do Heterodoks Stabilization Programs Work? Lessons from Experience", *The World Bank Research Observer*, Vol. 7, No: 1, January 1992.

-----, "Progress Report on Heterodox Stabilization Programs", *Finance and Development*, March 1992.

-----, *Lessons from the Heterodox Stabilization Programs*, The World Bank PRR, Working Papers, May 1991.

Sema BAHÇECİ, *Ortodoks ve Heterodoks İstikrar Programları: Seçilmiş Ülke Örnekleri ve 1994 Türkiye Deneyimi*, DPT Uzmanlık Tezi, Ankara, Temmuz 1997.

SOLIMANO, Andrés, "Inflation and the Cost of Stabilization Historical and Recent Experiences and the Policy Lessons", *The World Bank Research Observer*, Vol. 5, No: 2.